

TƏRBIYƏ MƏSƏLƏLƏRİ

UOT 37.

Talib Surxay oğlu Paşayev
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun aparıcı elmi işçisi

Eyvaz Vədud oğlu Məmmədov
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
Cəlilabad filialının direktor müavini

ŞAĞIRDLƏRİN VƏ TƏLƏBƏLƏRİN VƏTƏNPƏRVƏRLİK TƏRBIYƏSİNİ ŞƏRTLƏNDİRƏN AMİLLƏR

Талиб Сурхай оғлу Паашев
доктор философии по педагогике, доцент, ведущий научный сотрудник Института Образования
Азербайджанской Республики

Эйваз Вәдуд оғлу Мәмәдов
заместитель директора
Джалилабадского филиала Азербайджанского Государственного Педагогического Университета

ФАКТОРЫ, ОБУСЛАВЛИВАЮЩИЕ ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧЕНИКОВ И СТУДЕНТОВ

Talib Surxay Pashaev
doctor of philosophy in pedagogy, associate professor,
leading scientific worker
at the Institute of Education of the Republic of Azerbaijan

Aivaz Vadid Mamedov
deputy director of
the Jalilabad branch of the Azerbaijani State Pedagogical University

FACTORS AFFILIATING OF PUPILS' AND STUDENTS' PATRIOTIC UPBRINGING

Xülasə: Azərbaycan Dövlət müstəqilliyi şəraitində ölkənin sosial-siyasi-iqtisadi inkişafını göstərən dövlətin qəbul etdiyi bir çox qərar, sərəncamlar, ayrı-ayrı müəlliflərin əsərləri, məqalələri gənclərin vətənpərvərlik tərbiyəsi üçün dəyərli vasitədir. Və səciyyəvi xarakter daşıyır. Məqalədə ölkənin iqtisadi-siyasi-mədəni yüksəlişinə dair bəzi məsələlər öz əksini tapmışdır. Eyni zamanda ölkəmizin ərazisinin erməni millətçilərin işğalı və bu işğalla barışmayan vətən övladlarının qəhrəmanlığı və s. Bütün bunlar vətənpərvərlik tərbiyəsinə səciyyələndirən amillərdir.

Açar sözlər: Sosial-iqtisadiyyat, vətənpərvərlik, tərbiyə, gənclər

Резюме: В условиях государственной независимости, принятые государством резолюции, указы, постановления и статьи отдельных авторов, отражающие социально-политическое и экономическое развитие страны являются ценным средством патриотического воспитания молодежи. В статье изложены некоторые вопросы, связанные с экономическим, политическим и культурным развитием страны. В то же время в статье повествуется о героизме сынов Родины в борьбе с армянскими националистами, которые не смирились с этой оккупацией родной территории. Все это факторы характеризуют патриотическое воспитание.

Ключевые слова: социально-экономический, патриотизм, воспитание, молодежь

Şağirdlərin və tələbələrin vətənpərvərlik tərbiyəsini şərtləndirən amillər

Summary: In the conditions of state independence, resolutions adopted by the state, decrees, resolutions and articles of individual authors, reflecting the socio-political and economic development of the country, are a valuable means of patriotic education of young people. The article outlines some issues related to the economic, political and cultural development of the country. At the same time, the article tells about the heroism of the sons of the Motherland against the Armenian nationalists, who did not accept this occupation of their native territory. All this factors characterize patriotic education.

Keywords: socio-economic, patriotism, education, youth

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra keçən dövr ərzində çox böyük quruculuq işləri görülmüşdür və görülür. Belə ki, Azərbaycan dövlət Konstitusiyası, Dövlət atributları, dövlət idarəçiliyi üçün nazirliklər, yeni-yeni idarə və təşkilatlar və digər orqanlar yaradılmışdır. Xarici siyasət diqqət mərkəzində olmuş, dövlətlərarası əlaqələr genişləndirilmiş, ölkə daxilində iqtisadi vəziyyət yaxşılaşmış, idman sahəsi təhsil işi, səhiyyə işi, onların tikintisi və s. surətləndirilmişdir. Ölkədə neft-qaz sənaye sahələri inkişaf etdirilmiş, neft-qaz müqavilələri bağlanmışdır. Bu sahələrlə yanaşı, aqrar təsərrüfat sahələri genişləndirilmişdir. Kənd təsərrüfatı sahəsində çalışan sahibkara yanacaq, texniki avadanlıqlar güzəştə (subsidiya) verilmişdir. Cənab prezident İlham Əliyevin: "neft sənayesi insan kapitalına çevriləlməlidir" fikri əsasında ölkədə qeyri-neft sahələri inkişaf etdirilmişdir. Artıq bir çox şəhər və regionlarda aqrar sənaye məhəllələri (sahələri) yaradılmışdır. Regionlar inkişaf etmişdir və s. Ölkənin kosmosa peykləri buraxılmışdır, Asan xidmət sahəsi yaradılmışdır. Bütün bunlarla yanaşı, bir çox digər görülmüş işləri demək olar. Hər sahədə görülən bu müsbət işlər ictimai fəallıq nəticəsində meydana gəlmişdir. Əslində, vətənpərvərlik tərbiyəsini kökündə oxlaq və ictimai fəallıq durur.

Azərbaycan gəncləri hamılıqla əsgəri borcunu vermək üçün vaxtında çağırışa qoşulmuşlar, vəzifə borclarını yerinə yetirirlər. Eyni zamanda, idarə-müəssisələrdə, aqrar sahələrdə çalışan gənclər də ölkənin çiçəklənməsinə öz töhfələrini verirlər.

Yuxarıda göstərilənlər vətənpərvərlik tərbiyəsi üçün əsas mənbə hesab oluna bilər. Bu da müəllimin vətənpərvərlik hissi şərtləndirən amildir. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin bərpa olub yarandığı gündən mənfur qonşumuz olan erməni millətçiləri qədim Azərbaycan torpağı olan Dağlıq Qarabağ ərazisində müharibə törətmişdir. 1990-1994-cü illərdə Ermənistanın silahlı birləşmələri Azərbaycan torpaqlarına hücum edərək 14 rayon və 834 kənd daxil olmaqla, 17 300 kv.km (20%) ərazini zəbt etdilər. 700 000 nəfər azərbaycanlı Dağlıq Qarabağ və ətraf ərazilərdə daimi yaşayış yerlərini itər etməyə məcbur oldu. Bir milyondan çox azərbaycanlı qaçqın və köçkün oldu.

Bələ bir vəziyyət Azərbaycan xalqının acı tarixini yaratdı. Azərbaycan dövləti ulu öndər Heydər Əliyev, gənc lider İlham Əliyev, ölkə vətəndaşları, o cümlədən hərbiçilər, gənclər, şair-yazıçılar, diplomatlar torpaqlarımızın qaytarılması üçün çox böyük səylər göstərdilər. Yeni-yeni qəhrəmanlar yarandı.

Bayatılar, səfərbəredici vətənpərvər şeirlər və s. yazıldı. Şairlərdən Zəlimxan Yaqub "Barışmaram" şeirində "düşmənlə barışmaram" deməklə, həttə özümlərimizə ağlamağımızla da barışmaqdan deyərək göstərdilər:

*Düşmənlər zər göstərdi, zər elədi,
Ocağımı kül elədi, qor elədi,*

Təhsil, səhiyyə, sənaye, aqrar sahələrlə yanaşı bəzə idmana da yüksək diqqət yetirilir. Məktəbli idmançılar, öz növbələrində, bir sıra idman növləri ilə məşğul olurlar. Bu məqsədlə ümumi təhsil məktəblərində aparılan idman yarışında 200 000-dən artıq məktəbli iştirak edibdir. Basketbol üzrə 1442, voleybol üzrə 1303 atletika üzrə 2262, şahmat üzrə 675 nəfər II-IX

*Ağlamaqdan gözlerimi kor elədi,
Gözlerimdən axan yaşla barışmaram.*

Şair demək istəyir ki, düşməyə qarşı vuruşmaq, mübarizə aparmaq lazımdır və əsasdır. Ağlamaq, göz yaşları tökmək olmaz, vətən övladlarının hərəkatə keçməsinə nail olmaq lazımdır. Azərbaycanın bu acı tarixi gənclərimizə daha çox fəallaşdır. Qəhrmanlar doğuldu.

Azərbaycan dövlətində tanıtma önənəsi yaranmışdır. Asan xidmət sahəsi, şagirdlərin mədəni tur aksiyası və kosmosa peyklərin buraxılması buna misaldır. 2014-cü ildən cənab prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə "Ölkəmizi tanıyaq" adı altında ümumtəhsil məktəb şagirdlərindən ibarət tur aksiyası həyata keçirilir. Artıq 2018-ci ilin noyabr ayında məktəblilərin "Ölkəmizi tanıyaq" adlanan mədəni tur aksiyasının 10-cu səfəri baş tutmuşdur. Hər bir rayon məktəblilərindən 40-45 nəfər, dövlət tərəfindən təşkil edilmiş yüksək səviyyəli avtobuslarla Bakı, Sumqayıt şəhərlərindən, Abşeron, Cəlilabad, Masallı, Lənkəran, Astara, Şabran, Quba, Xaçmaz, Siyəzən və digər rayonlardan Gəncəyə, Lənkərana, Astaraya, Masallıya, Lerikə, Cəlilabada və s. rayonlara yola salınır və digər rayon məktəbliləri gətirdikləri rayonlara gedirlər.

Bu qəbildən olan mədəni tur aksiyası şagirdlər adını eşidib, üzünü görmədikləri rayonlarla, ekskursiyaya gedərək onun tarixi-mədəni obyektləri, yeni-yeni tikintini, bağ-xiyabanları, tarixi yerləri, dövlət adamlarının, vətən şəhidlərinin şərafinə ucaldılmış abidələri və s. görür, tanıyır, orada olan səliqə-sahmanı görürlər. Bu mədəni ekskursiya uşaqların elmi dünyagörüşünü artırır, ölkəsində olan belə cənnət guşələri ilə fəxr edir, qürur hissi keçirirlər.

Görkəmli dövlət təmsilçisi, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin əzəmətli abidəsi, onun adını daşıyan mədəniyyət mərkəzi, göz oxşayan xiyabanı, Dövlət Bayraq meydanını və həmçinin vətən yolunda şəhid olmuş şəxslərin, Milli qəhrəmanların əzəmətli abidələri gənc və yeniyetmə

uşaqlarda dərin hisslər – böyük vətənpərvərlik hissləri yaradır və tərbiyə vasitəsinə çevrilir.

Yeri gəlmişkən göstərmək ki, 40-45 il bundan əvvəl nağıla bənzər fikirlər deyilmişdir. Eşirdirdi ki, Şuşa, Naxçıvan, Bakı, Lənkəran, Şəki və s. şəhərlər gözəl və səliqəlidir. Qiyabi olsa da, bəzi biliyə malik olurduq. Hazırda respublikada bütün regionlar səliqəlidir, göz oxşayır. Çox-çox illər bundan əvvəl elə şagirdlər də olmuşdur ki, Azərbaycanın paytaxtı haradır sualına ona yaxın və gedib gördüyü böyük kəndin adını demişdir. Bəzi şagirdlər isə vətən anlayışını yerlə demişdir. Müşahidənin nəticəsi onu göstərmişdir ki, uşaq böyüdükcə, bir çox şəhər və rayonları gördükdən sonra onda vətən anlayışı yaranmışdır. Budur mədəni tur aksiyasının yaxın həlli məsələləri.

Ancaq məktəblilərin mədəni tur aksiyasının çox böyük əhəmiyyəti vardır. Ən birincisi, uşağın dünyagörüşünü artırır, vətən və vətən haqqında dar çərçivədən çıxır, millət kimi püxtələşir, vətən anlayışını dərinlən başa düşür və s. Dövlətin, xalqın, məktəbin hədəfi rəqabətə davamlı, dayanıqlı, qabiliyyətli, savadlı, intellektual gənclər yetişdirməkdir. Məhz bu baxımdan gənclərlə aparılan müsbət işlər böyük rol oynayır. Ölkənin sosial-iqtisadi yüksəlişinin isə böyük əhəmiyyəti vardır. Artıq bu sahə üzrə respublikamızda, şükrülər olsun ki, çox yaxşı irəliləyişlər vardır.

Problemin aktuallığı: Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin bərpası sosial-iqtisadi vəziyyətin inkişafına təsiri və bunun nəticəsində gənclərin ictimai fəallığı ilə vətənpərvərlik tərbiyəsinin inkişafı məsələləri öz təsirini göstərir.

Problemin elmi yeniliyi: Məktəbli gənclərin "Ölkəmizi tanıyaq" tur aksiyasının vətənpərvərlik tərbiyəsinin bir mənbəyi kimi başa düşüldü və gənclər rəqabətə davamlı, dayanıqlı, qabiliyyətli, savadlı, intellektual gənclərin yetişməsinə səbəb olur.

Problemin praktik əhəmiyyəti: Şagirdlərin vətənpərvərlik tərbiyasını şərtləndirən amillər-iqtisadi inkişaf, təhsil, idman, qəhrəmanlıq, sosial yeniliklər, tur aksiyaları, müstəqillik və s. ibarətdir.

Ədəbiyyat:

1. Əliyev H.Ə. Müstəqil Azərbaycanın gələcəyi gənclərdir. Bakı: Gənclik, 1996.
2. Əliyev İ.H. Məqsədimiz inkişafdır. Bakı, 2018. 73-cü cild.
3. Əliyev İ.H. Müstəqil dövlətin tarazlaşdırılmış siyasəti. "Respublika" qəzeti. 2009, 30 mart

4. Abbasov A.N. Pedaqogika. Bakı, 2013.
5. Əmirəliyeva İ.B. Pedaqoji fikir tarixindən. Bakı, 2018.
6. Paşayev T.S., Məmmədov E.V. Regionşünaslıq materialları əsasında gənc nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsi. Bakı, 2017.

E-mail: Talib48@mail.ru
 Rayçılar: ped.ü.fəls.dok.İ.Əmirəliyeva
 filol.ü.fəls.dok.Y. Dadaşlı
 Redaksiyaya daxil olub: 12.12.2018.